בת עין — נצבים

אתם נצבים היום כולכם וגו' (כט ט). איתא בספרים הקדמונים (חוה"ל ש' יחוד המעשה פ"ה) שעיקר גדול הוא לעבודת ה' שיהיה לאדם בחי' השתוות, היינו שיהיה בשוה אצלו הודיית בני אדם וגנות בני אדם, שלא יהיה נחשב אצלו לכלום, רק העיקר תהיה אצלו לעשות רצון בוראו ית' באימה ויראה כמאן דקאים קדם מלכא פנים בפנים, וזהו נקרא בחינת תיקון הו"ד, היינו במה שאינו נחשב אצלו הוד של בני אדם שיודו אותו על מעשיו, ומהפך זה שיהיה בלתי לה' כנ"ל, בזה הוא מתקן בחינת הו"ד.

וזה שאמר יעקב אבינו ע"ה אחר שנגע השר של עשו בירכו בבחינת ה"וד ופגם בו (ע' זח"א כא:, קעא.), ואחר שניצל ממנו אמר (בראשית לב ל) כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי, פי' שעל ידי עבודתו לה' בבחינת פנים בפנים כמאן דקאים קדם מלכא כנ"ל, עי"ז ותנצל נפשי, ותיקן בחינת הו"ד בחינת נפ"ש שלו, כי הו"ד הוא בחינת ה"א שהוא מדה חמישית בפסוק (ד"ה א כט יא) לך ה' הגדולה והגבורה וגו' כידוע, גם מרומז באות ה' שהוא ציור ד"ו כזה ה (זח"ב קעח:) ואות ה' עצמה נעשית הו"ד, ועל ידי עבודה הנ"ל ממשיך ה' פעמים אלהים בחי' אלהות מלמעלה, וחמשה פעמים אלהים עולה גימטריא נפ"ש, וזהו בחינת תשובה תשוב ה' (זח"ג קכב.), שמתקן בחינת ה"א בחינת הוד כנ"ל.

וזהו שאמר הכתוב (שמות א ה) ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים וגו', פירוש שעל ידי שתקן יעקב בחינת ירך בחינת הו"ד כנ"ל, ונתקן בחינת נפ"ש, נתקן עי"ז בחינת יוסף בחינת יסוד (זח"ג רלו.) שהיה מלך במצרים, שהוא בחינת גאולה, ולזה נקודה של הוד הוא נקודת קיבו"ץ (טעמי המצות פ' תצא) לרמז לבחינת קיבוץ גליות במהרה בימינו אמן, ובחינת קבלת התורה שהיא בבחינת פנים בפנים.

וזהו בחינת ראש השנה בחינת תשובה, תשוב ה"א כנ"ל, בחינת תקון הוד בחינת נפ"ש, ומרומז בתיבת ל"שמוע ק"ול ש"ופר ר"ת גימ' נפ"ש, לרמז שעל ידי תקיעת שופר מתקן בחינת הו"ד בחינת נפש כנ"ל.

ומרומז בפ' אתם נצבים היום כולכם וגו', נצבים מלשון צב"י לשון רצו"ן, שרצון שלכם להיות לפנ"י ה' וגו', גם נצבי"ם גימטריא קבו"ץ לרמז שרצון הבורא ב"ה לתקן בחינת הוד ולהגיע לבחינת קבוץ גליות כנ"ל, ועל ידי בחינה זו תהיו כולכם, היינו שתכללו כל ישראל בבחינה זו, וזהו רצון הבורא ב"ה אמן כן יהי רצון:

עוד יש לרמז בפסוק זה, הנה עיקר הדבר המביא את האדם שיוכל לעמוד לפני הבורא ב"ה להתפלל ולבקש מאתו על בני חיי ומזוני בימים הנוראים הללו, הוא על ידי בחינת ענוה אמיתית, היינו כשמתבונן בשכלו שפלות עצמו בהאיך אנפין יקום קדם מלכא לבקש על נפשו, רק על ידי שהוא ארך אפים אף לרשעים (סנהדרין קיא.:), זה הבחינה גורמת שיוכל לעמוד ולבקש על נפשו מבורא עולמים ב"ה בימים הנוראים האלו, ועיקר הסיבה לזה שהבורא ב"ה מאריך אף הוא בחינת ענוה כנ"ל, שתיבת ענו"ה גימטריא אפי"ם, מרמז שעל ידי שמתבונן שמצד מעשיו אינו ראוי לכלום ויש לו גודל בושה והכנעה אפילו לפתוח פיו לבקש על נפשו, זה הוא הגורם למדת ארך אפים שהש"י מאריך לו אפו ומשפיע לו לעת עתה חסד ורחמים ממקור החסד עד שזוכה לתשובה אמיתית.

והנה במזמור לדוד ה' אורי וגו' (תהלים כז) יש בו י"ג פעמים שם העצם ב"ה כנגד י"ג מכילין דרחמי, ושם החמישי ממזמור הנ"ל הוא בנועם ה', והוא מרמז על המדה החמישית שהוא מדת אפי"ם, שבזה הבחינה יוכל להתיצב ביום ראש השנה לפני בורא עולמים ב"ה לבקש על נפשו.

וזהו אתם נצבים היו"ם זה ראש השנה כדאיתא בזוה"ק (ח"ג דף רלא.) על פסוק (איוב ב א) ויהי היום ויבא גם השטן בתוכם להתיצב על ה' ואמרו חז"ל ויהי היום זה ראש השנה וכו', וזהו אתם נצבים היום, היינו שביום ראש השנה עיקר הבחינה להתיצב כלכם לפני ה' אלהיכם לבקש על השפעת חסד ורחמים ממקור החסד, הוא על ידי בחי' נצבי"ם גימטריא נוע"ם הוי"ה, שמרמז על מדה חמישית שהוא ארך אפי"ם, היינו שעיקר הפתחון פה שיש לו להתיצב ולבקש על נפשו הוא רק על שהוא ארך אפי"ם אף לרשעים ולא מצד מעשיו וזכותו, וזה הוא רק על ידי מדת ענוה ושפלות באמת שגורם להמשכת מדה זו, יהי רצון שנזכה לזה אמן כן יהי רצון:

עוד אפשר לרמז בזה, דהנה עיקר העבדות הוא לשקול כל דבר ודבר משלשה בחינות מחשבה דבור ומעשה, שצריך להתבונן בשכלו קודם שיעשה וידבר ויחשוב דבר אם יצמח מזה נחת רוח להבורא ב"ה ואם הוא רצון אלהינו ית"ש אז יחשוב או ידבר או יעשה הדבר ההוא. וכלל גדול הוא שיהיו כל מעשיו רק אחר ההתבוננות בשכלו לפני מי הוא עומד ולפני מי עתיד ליתן דין וחשבון על כל דבר ודבר, ואחרי אשר יזכור את בורא עולמים ב"ה במחשבתו אז יכול לעשות ולדבר כפי מה שירצה כמאמר הכתוב (דברים יג ה) אחרי ה' אלהיכם תלכו, היינו שתלכו ותעשו כל הדברים רק אחר ה' אלהיכם - היינו שמקודם תעלו על מחשבתכם את הבורא ב"ה ואח"כ תלכו ותעשו דברים הצריכים לכם.

והנה איתא בזוה"ק (ח"ג דף רלא.) ע"פ (איוב ב א) ויהי היום ויבא גם השטן בתוכם להתיצב על ה', וז"ל ויהי היום זה ראש השנה, להתיצב על ה' על יקרא דה', מאן הוא דלא חייש ליקרא דיליה. היינו שבר"ה המשפט לאלהים הוא על מאן דלא חייש ליקרא דמלכא, היינו שכל המעשים שהוא עושה הוא שלא בהתבוננות השכל יקרא דקב"ה שלפני מי הוא עומד ולפני מי הוא עתיד ליתן דין וחשבון.

וזהו אתם נצבים היום, היינו שהיום הוא ר"ה אתם נצבים כלכם למשפט לפני ה' אלהיכם, עי"ז שכל מעשיכם המה שלא בהתבוננות, וזהו לפני ה' אלהיכם היינו שמעשיכם המה לפני וקודם שתתבוננו ליקרא דה' אלהיכם, והאמת הוא שצריך להיות בבחינת אחרי ה' אלהיכם תלכו כנ"ל,

ועי"ז שמעשיכם המה שלא בהתבוננות אתם נצבים למשפט בראש השנה, כי העיקר הוא לידע קודם כל מעשה לפני מי הוא עומד ולפני מי עתיד ליתן דין וחשבון ואז אם יהיה זה רצון הבורא ב"ה ונחת רוח לפניו ית' יעשהו ואם לאו אל יעשהו, השם יתברך יזכנו לזה הבחינה כן יהי רצון אמן:

או יאמר אתם נצבים היום כולכם וגו' פן יש בכם שורש פרה ראש ולענה וגו' והיה בשמעו את דברי וגו' והתברך בלבבו לאמר וגו' לא יאבה וגו' ואמרו כל הגוים וגו' (כט ט - כג). בספר אור החיים הקשה, שאדרבה אם ישמע את דברי האלה האיך והתברך בלבבו וגומר. ותירץ שעל ידי זה לא יקבלו השבועה ויבטלנה בלבו וכו' עיי"ש. גם יש לדקדק בפסוק ואמרו כל הגוים על מה עשה וגו', שלכאורה אין זה מובן, הלא הכל רואים שעובדים עץ ואבן ולמה יקשה בעיניהם.

ולהבין כ"ז הנה אמרו חז"ל (ב"ק לח.) גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, שהמצווה ועושה ממשיך יותר שפע מלמעלה על ידי עשייתו ממי שאינו מצווה ועושה.

ובזה יתורץ ג"כ מה שקשה לכאורה למה כפה עליהם הר כגיגית בשעת קבלת התורה (שבת פח.) הלא כבר אמרו נעשה ונשמע ברצון טוב ובלב שלם (שמות כד ז), ובוודאי יקבלו כל התורה ברצון ולמה הוצרך לכפיית ההר, אעפ"י שגם התוספות (שבת פח.) נתעוררו בקושיא זו, ותרצו שאפשר שעל ידי הקולות וברקים היו מתחרטין (אבל גם זה אינו מספיק, כי אדרבה למה עשה ה' ככה הלא מה טוב שיקבלו ברצונם הטוב).

אמנם לפי הנ"ל יתבאר, כי הקב"ה רצה לזכות את ישראל ושיהיו מצוים ועושים מחמת גודל היראה, כדי שיוכלו עי"ז להמשיך שפע רב על ידי מעשיהם הטובים (ולא כן עשה לאומות העולם כמאמר חז"ל (ע"ז ב:) ראה שאין אומות העולם מקבלים התורה התיר להם, כדי שאפילו אם יעשו איזו מצוה יהיה אינו מצווה ועושה, ולא ימשיכו על עצמם שום שפע טוב. וגם אפילו באיש הישראלי) אמרו חז"ל (יומא פו:) עבר ושנה הותרה לו, פירוש כיון שעבר ושנה ולא עשה תשובה נעשה כמו שהותרה לו, והוא אינו מצווה ועושה, ואינו פועל ח"ו שום שפע על ידי מעשיו.

ובזה ג"כ יתורץ מה שמקשין על מאמר (ר"ה טז:) שלשה ספרים נפתחין בראש השנה צדיקים נכתבים לאלתר לחיים רשעים נכתבים לאלתר למיתה וכו', והקשו (ע' במפרשי ע"י) הלא אנו רואים שהרשעים גם כן יש להם כל טוב. ולפ"ד יתורץ, פירוש שהם אינם ממשיכים בעצמם שום חיות וטובה עם מעשיהם הטובים, כי הם כמו אינם מצווים ועושים.

וע"ז הזהיר הכתוב פן יש בכם שורש פרה ראש וגו' והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר וגו', פירוש שיבטל השבועה בלבו כדי שלא יהיה מצווה ועומד, ויאמר הלא כל הגוים גם הם אינם מצווים, ואם עושים איזה מצוה ואיזה מעשה טוב עכ"פ ממשיכים שפע מלמעלה לכן גם אני אעשה כן לעשות כמי שאינו מצווה, אבל לא ח"ו שישראל נחשדו לעבוד עץ ואבן כי לא נחשדו על כך, רק שנחשדו שירצו להיות אינם מצווים ועושים ככל הגוים אשר סביבותיהם.

וע"ז אמר הכתוב לא יאבה ה' סלוח לו כי אז יעשן וגו', ולכן יתמהו הגוים ואמרו על מה עשה ה' ככה, כי באמת הגוים לא יראו שישראל יעבדו ח"ו עץ ואבן, ועל זאת יתמהו הלא באמת המה עושים מצות ה'. וע"ז יתרצו להם, על אשר עזבו את ברית ה' היינו שלא קבלו עליהם השבועה מה', לכן נחשבים כאלו עבדו עץ ואבן, כי באמת הקב"ה רצה לזכות את ישראל שיהיו מצווים ועושים וימשיכו על עצמם רב שפע וחיים.

גם בריאת העולם היתה כן, שבתחלה נברא האדם בחי' אי"ש באות יו"ד, מרמז לבחינת אהבה לה' (ע' ת"ז ת' נו פט:) כמו שהיה בקבלת התורה, שבתחלה היה לישראל רק אהבה גדולה עד שאמרו נעשה ונשמע, ואח"כ כפה עליהם הר כגיגית ונפל עליהם אימה ופחד מפני הדר גאונו, וכן בתחלת בריאת העולם אחר שנברא בחינת אי"ש נברא אח"כ אשה באות ה', מרמז לבחינת יראה כנ"ל (ת"ז שם).

וכן בכל שנה ושנה מחדש עלינו הקב"ה אותה בחינה, ואמר אמרו לפני מלכיות שתמליכוני עליכם (ר"ה טז.), היינו שתקבלו אותי עליכם בחי' מלך בחי' יראה, ואיתא בזוהר הקדוש (זח"ג יח.) שרבי שמעון בן יוחאי ע"ה היה מכין את עצמו שלשה ימים קודם ראש השנה, פירוש שהיה מכין את עצמו בבחינת אהבה תחלה כדי שיקבל אחר כך בחינת יראה בשלמות דוגמת קבלת התורה הנ"ל, בתחלה אהבה ואחר כך ימשיך על עצמו בחינת יראה ואמת בשלמות, בחינת שלשת אבות (ע' לעיל סוף פ' תבא), אהבה יראה אמת ויהיה מצווה ועושה כנ"ל.

וחודש תשרי מרמז לזה, שמלת תשר"י עולה מספר תתק"י, כמנין עשר פעמים אמ"ן, ואמן עולה כמספר השם הוי"ה ב"ה בכתיבתו היינו הוי"ה ובקריאתו היינו אדנ"י, להמשיך על ידו אהבה ויראה בבחינת שופר שמרמז לבחינת אמת בחי' שלשת אבות, כי שופ"ר גימטריא הק"ם אמ"ת, וגם אות שי"ן מרמז לג' אבות (זח"ב רד.), וזהו שאמר בזוהר הקדוש (ח"ג דף צט.) קרן לא בעינן אנן שופר בעינן, כי בקרן יש אותיות ק"ר שהם אותיות של שקר (לקוטי תורה שמ"א ד), אבל אנן בעינן להרחיק מאתנו בחי' שקר ולהמשיך עלינו בחי' אמת (והוא אות שי"ן שממתיק אותיות ק"ר).

וזהו אתם נצבים היום, פירוש שתשתדלו להציב ולהקים בחינת את"ם אותיות אמת, שנזכה לזה אמן כן יהי רצון.